Kehitysrahoitus tarvitsee hallituskaudet ylittävän tiekartan ja rahoitusta ohjaavat periaatteet

Hallituksen talousarvioesityksen mukaan varsinaiseen kehitysyhteistyöhön vuodelle 2020 ehdotettavat määrärahat kasvavat noin 100 miljoonalla eurolla vuodesta 2019. Lisäyksestä 71,7 miljoonaa euroa tulee hallitusohjelman mukaisesta pysyvästä lisäyksestä, joka nousee 79,8 miljoonaan euroon vuonna 2023. Kertaluonteisesti rahoitusta osoitetaan yhteensä 10 miljoonaa euroa vuosille 2020–2021. Kehyskaudella kehitysyhteistyömäärärahat ovat keskimäärin noin 0,41 % suhteessa bruttokansantuloon.

Lisäys on erittäin tervetullut, mutta ei vielä vastaa ulkoministeriön laskelmiin perustuvia Kehityspoliittisen toimikunnan suosituksia Suomen kehitysrahoituksen saattamisesta kansainvälisten sitoumusten polulle tällä hallituskaudella. Se ei myöskään tasoita vuonna 2016 lahjamuotoiseen apuun tehtyjä leikkauksia (n. 330 MEUR), eikä päästöhuutokauppatuloja ohjaudu kehitysyhteistyöhön tai köyhimpien maiden ilmastonmuutokseen sopeutumistoimiin. Hallitusohjelma sisältää kuitenkin lupauksen aikataulutetun tiekartan laadinnasta, jolla kansainvälisiin kehitysrahoitustavoitteisiin päästään.

Kehitysrahoitus on olennainen osa Suomen kestävän kehityksen Agenda2030 toimeenpanoa kansainvälisesti. Se sisältyy kestävän kehityksen kumppanuustavoitteeseen 17. Sama tavoite käsittää myös sitoumuksen Agenda2030 johdonmukaisesta toteuttamisesta joka kattaa kaikki politiikka-alat ja toimet, joilla vaikutetaan kehitysmaiden mahdollisuuksiin toteuttaa laaja-alaisesti kestävää kehitystä.

Kehityspoliittinen toimikunta painottaakin, ettei hallituskaudet ylittävä rahoitussuunnitelma ole pelkästään irrallinen laskennallinen harjoitus, vaan sitoutuminen 0,7 polkuun tulee tehdä kehityspoliittisten tavoitteiden, painopisteiden ja kestävän kehityksen Agenda2030 periaatteiden valossa. Keskeisin niistä liittyy kaikkein haavoittuvimmissa asemassa olevien ihmisten ja ryhmien tukemiseen.

Kokonaisrahoituksen lisäksi on keskeistä tarkastella sitä, mihin rahoitus kohdentuu. Suomi on jo sitoutunut myös siihen, että se suuntaa vähintään 0,2 prosenttia BKTL:stä vähiten kehittyneisiin maihin. Tässäkin välimatka tavoitteeseen on huolestuttavasti kasvanut. Suomen kehitysrahoituksen osuus vähiten kehittyneisiin maihin on viime vuosina vain 0,12- 0,13 prosenttia.

On myös tärkeä katsoa tilastojen sisään ja ymmärtää, mistä osatekijöistä viralliseksi kehitysavuksi luettava rahoitus koostuu. OECD DAC:in aiemman käytännön mukaan kehitysyhteistyöksi sai kirjata ensimmäisen maahantulovuoden kulut myönteisten turvapaikanhakijoiden osalta. Tämä muuttui vuonna 2017 ja aiemmasta poiketen kehitysyhteistyöksi voi nyt kirjata myös kielteisten päätösten saaneiden turvapaikanhakijoiden kulut. Myös Suomi on siirtynyt käytäntöön tänä vuonna.

KPT painottaa, että tilastojen avoimuus on nyt entistä tärkeämpää, jotta varsinainen kehitysmaissa tapahtuva kehitysyhteistyö, eri toimijoiden ja hallinnonalojen käyttämä rahoitus, hallintokulut sekä kotimaan pakolaiskulut näkyvät selkeästi eriteltyinä. Pakolaiskuluilla ei pidä korvata varsinaista lahjamuotoista kehitysrahoitusta.

KPT on aiemmissa arvioissaan esittänyt, että lisäinen kehitysrahoitus tulisi kohdentaa kehityspolitiikan painopisteiden sekä saavutettujen tulosten ja todennetun vaikuttavuuden perusteella. On kuitenkin huomioitava, että Suomen tuki kohdistuu usein vaikeisiin haasteisiin riskialttiissa toimintaympäristöissä. Niissä tuki on perusteltua, vaikka tavoitteiden saavuttaminen onkin epävarmaa. Siksi rahoituksen kohdentaminen edellyttää aina monipuolista harkintaa, joka vaatii selkeän ohjeistuksen.

Samalla on huolehdittava siitä, että eri toimet ja rahoitusmuodot (lahjamuotoinen apu sekä laina- ja pääomamuotoiset finanssisijoitukset) ovat toisiaan täydentäviä ja niiden myöntämisessä ja toiminnan arvioinnissa sovelletaan parhaita kansainvälisiä periaatteita.

Asetetut tavoitteet ohjaavat yhteistyö- ja rahoitusmuotojen valintaa. Vastuullisia finanssisijoituksia tarvitaan esimerkiksi ilmastotoimiin sekä uusiutuvan energian, yritystoiminnan ja työpaikkojen lisäämiseen tai kehitysmaiden julkisen sektorin tukemiseen kumppanuuslainojen muodossa. Lahja-avulla voimme taas tukea esimerkiksi demokratia- ja oikeusvaltiokehitystä sekä parantaa kaikkein haavoittuvimpien ihmisten asemaa ja oikeuksia erityisesti hauraissa tilanteissa ja köyhimmissä maissa. Esimerkiksi Agenda2030:n kantava periaate "ketään ei jätetä” vaatii tuekseen nimenomaan lahjamuotoisen kehitysavun lisäämistä. Toisaalta köyhyyden poistaminen ja työllisyyden parantaminen kehitysmaissa edellyttävät myös yksityisiä investointeja ja niitä tukevaa kehitysrahoitusta.

Suomen tuki EU:n kehitysyhteistyöinstrumentille on kasvanut huomattavasti viime vuosina. Esimerkiksi vuonna 2018 se oli 163 MEUR ja tänä vuonna 221 MEUR. Siksi on tärkeää, että Suomi vaikuttaa entistä aktiivisemmin EU:n kehityspolitiikkaan ja rahoituksen käyttöön.

- *KPT suosittaa, että hallitus laatii välittömästi kehitysrahoitusta ohjaavan tiekartan, jolla kehitysrahoitus nostetaan uskottavasti 0,7 prosentin BKTL-polulle. Kehitysavusta vähintään 0,2 prosenttia BKTL:sta tulee suunnata vähiten kehittyneille maille*

- *Tiekartta on osa Suomen kestävän kehityksen ja siihen kuuluvan globaalin kumppanuuden toimeenpanoa. Rahoitusmallin lisäksi tiekartan tulee sisältää rahoitusta ohjaavat keskeiset periaatteet. Tiekartta tulee laatia osallistavasti ja tuoda eduskuntakeskusteluun.*

- *Kehitysavuksi tilastoitavan rahoituksen tosiasiallista sisältöä, rahoituksen kohdentumista, täydentävyyttä ja saavutettuja tuloksia tulee seurata tarkasti.*